

Selkokieltä opetukseen!

24.3.2021

Ella Airaksinen

ella.airaksinen@kvl.fi

Päivän ohjelma

Näin kirjoitat selkokieltä

Välitehtävän ohjeistus

Koulutuksen rakenne

1. Keskiviikko 17.3.2021, klo 14–16.30

- Perustietoa selkokielestä ja sen periaatteista
- Ennakkotehtävän purku
- Selkokielliset julkaisut opetuksessa

2. Keskiviikko 24.3.2021, klo 14–16.30

- Selkokirjoittamisen ohjeita ja tehtäviä
- Välitehtävän ohjeistus

3. Keskiviikko 7.4.2021, klo 14–16.30

- Vertaispalaute välitehtävästä
- Selkokirjoittamisen ohjeita ja tehtäviä
- Välitehtävän muokkausta
- Kirjoitustehtävän ohjeistus

4. Keskiviikko 27.4.2021, klo 14–16.30

- Keskustelua kirjoitustehtävästä
- Kirjoitustehtävän muokkausta
- Selkokiellisten materiaalien ulkoasu

5. Torstai 28.4.2021, klo 14–16

- Selkokirjoittamisen ohjeita ja tehtäviä
- Välitehtävän ohjeistus

3. Keskiviikko 7.4.2021, klo 14–16.30

- Selkokiellinen puhe ja vuorovaikutus
- Loppukeskustelu, palaute

Näin kirjoitat selkokieltä

Selkokielen määritelmä

Selkokieli on suomen kielen muoto, joka on mukautettu **sisällöltään**, **sanastoitaan** ja **rakenteeltaan** yleiskieltä luettavammaksi ja ymmärrettävämmäksi.

Se on **suunnattu ihmisille**, joilla on **vaikeuksia lukea ja ymmärtää** yleiskieltä.

Selkokirjoittajan apuvälineitä

[Kielitoimiston sanakirja](#)

Noudata
yleiskielen
oikeinkirjoituksen
suosituksia!

[Kielitoimiston ohjepankki](#)

Ei asiavirheitä selkotekstiin

- Pidä kirjoittaessasi huoli, ettei tekstiin tule asiavirheitä.
- Jos et ole tekstin aiheen asiantuntija,
 - perehdy aiheeseen huolellisesti
 - arvioi käyttämiesi lähteiden luotettavuutta
 - tarkistuta teksti lopuksi sisällön asiantuntijalla.

Mitä ohjeita
selkokielessä
voisi olla?

Pohdintatehtävä pikkuryhmissä

Valmistaudu
myös nostamaan
yksi huomio
yhteiseen
keskusteluun!

- Koulurauha 2020–2021 julistettiin myös selkokielellä. [Lue yleiskielinen ja selkokielinen julistus](#) MLL:n sivulta ja mieti seuraavia kysymyksiä:
 - Kenelle yleiskielinen teksti on suunnattu, kuka on ajateltu lukija tai kuulija? Entä selkotekstin?
 - Mitä eroja tekstin sisällöissä on?
 - Millaisia eroja tekstien sanastossa on?
 - Millaisia eroja tekstien lauserakenteissa on?

Koulurauhan julistus, joitain huomioita selkotekstistä

- Yksityiskohtia ja viittauksia (esim. Muumimamma) on karsittu. Selkotekstiin on lisätty lainaus Niinistöltä.
- Järjestystä on muutettu: alun taustoitus on siirretty loppuun.
- Sanasto: Pohjatekstinkin sanasto pääosin tuttua, joitain jätetty pois (*asenne, slogan*). *Yhdenvertaisuus*-käsitettä avattu enemmän selkotekstissä.
- Virkkeet ovat lyhyempiä: pääosin joko pelkkä päälause tai päälause ja yksi sivulause.

Selkotekstin lukija

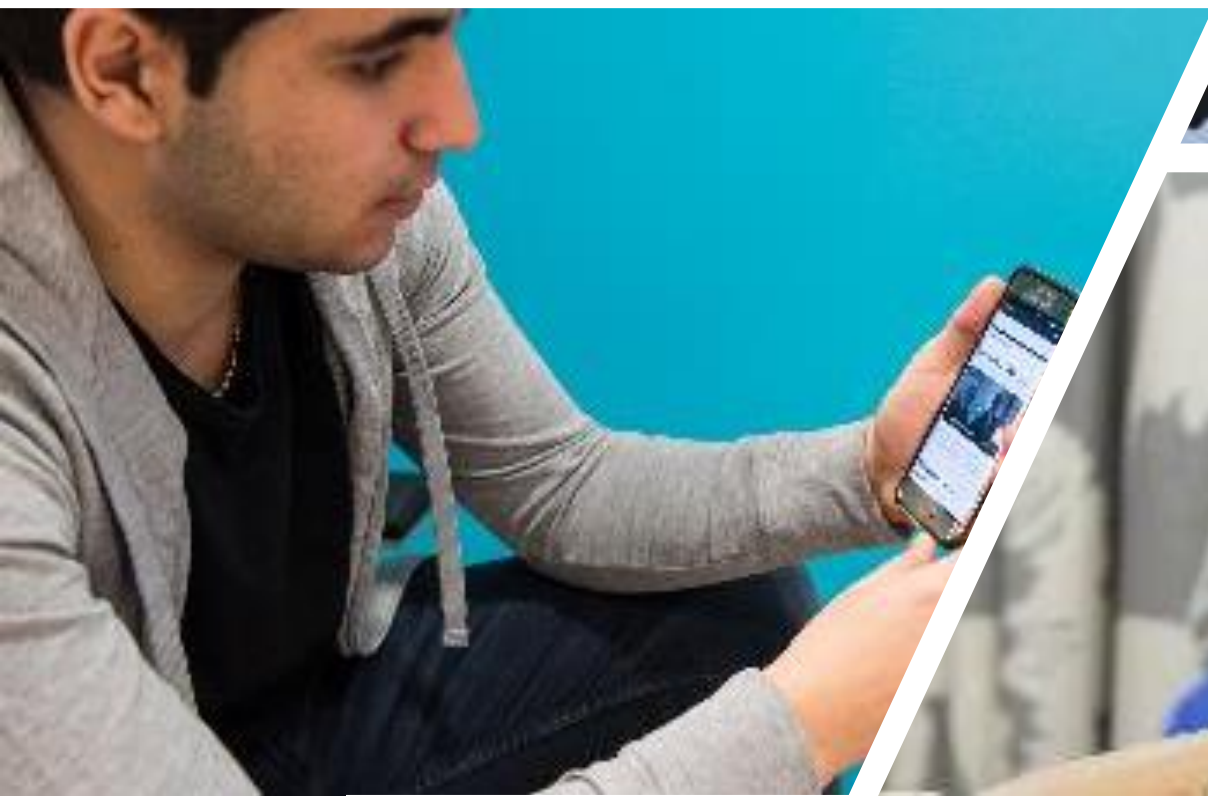
Selkokielen määritelmä

Selkokieli on suomen kielen muoto, joka on mukautettu sisällöltään, sanastoltaan ja rakenteeltaan yleiskieltä luettavammaksi ja ymmärrettävämmäksi.

Se on **suunnattu ihmisille**, joilla on **vaikeuksia lukea ja ymmärtää** yleiskieltä.

Lukija on tärkein!

Lukijoiden erilaiset taidot

Taitava lukija

- lukee sujuvasti
- tietää lukemisen tavoitteen
- tunnistaa tekstilajin ja tekstin eri osat
- osaa erottaa olennaisen tiedon epäolennaisesta
- pystyy lukemisen jälkeen tiivistämään tekstin pääasiat
- hakee tarvittaessa lisätietoa.

Heikko lukija

- lukee hitaasti
- keskeyttää lukemisen usein
- näkee kaiken tiedon samanarvoisena
- ei pysähdy lukemisen aikana arvioimaan ymmärtämistä tai korjaamaan toimintaansa.

Luetun ymmärtämiseen vaikuttavia tekijöitä

Lukijaan liittyviä tekijöitä

- lukemisen perustekniikan hallinta
- lukemismotivaatio
- lukijan taustatiedot aiheesta, aikaisemmat kokemukset
- aiheeseen liittyvien käsitteiden hallinta
- tulkintataidot
- muisti

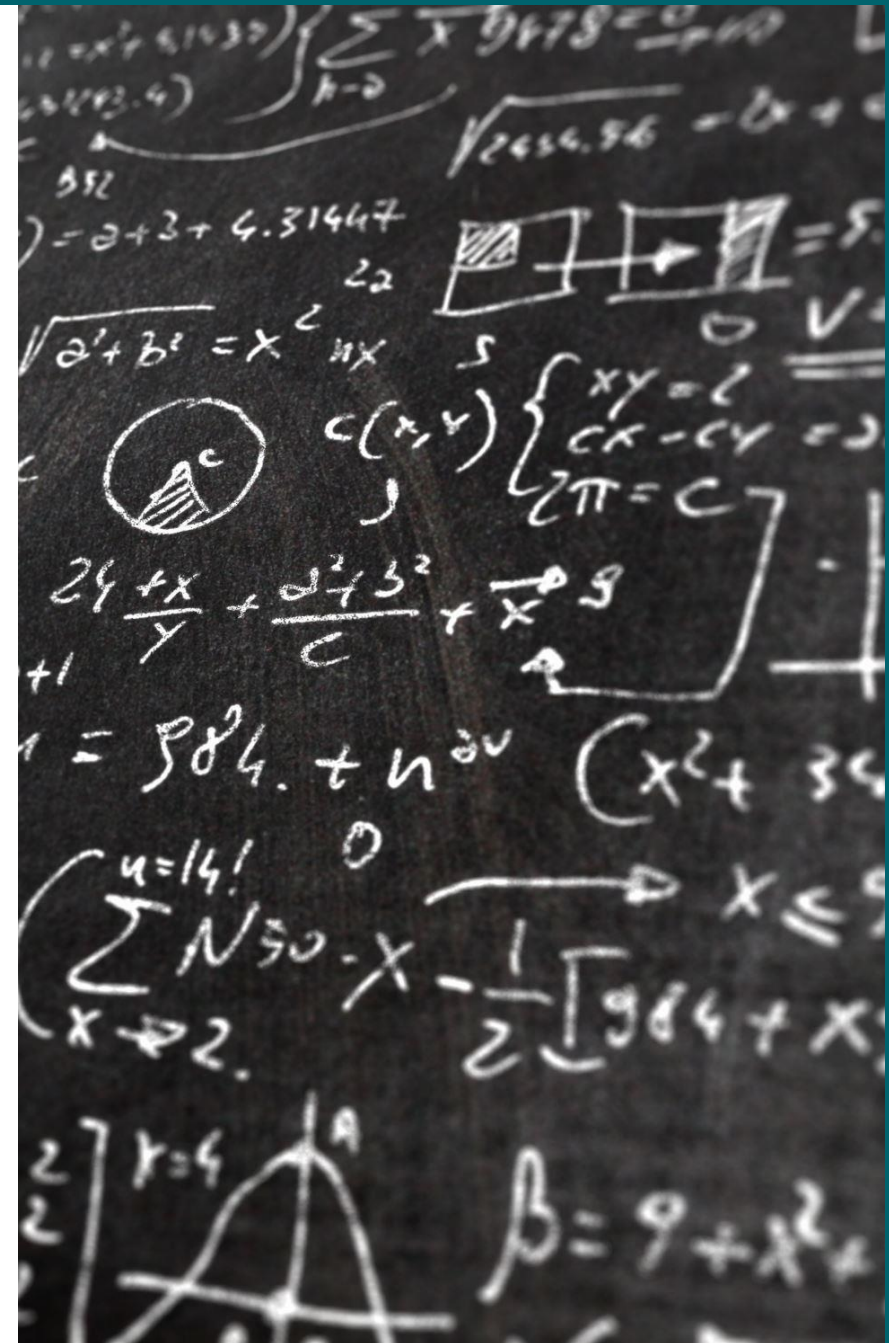
(Ahvenainen, Ossi & Holopainen, Esko 2000: Lukemis- ja kirjoittamisvaikeudet. Special Data Oy.)

Luetun ymmärtämiseen vaikuttavia tekijöitä

Tekstiin liittyviä tekijöitä

- sanaston tuttuus ja helppous
- rakenteiden yksinkertaisuus
- tekstin jäsentely
- tekstin kiinnostavuus
- kuvitus ja taitto

Suuntaa viestisi lukijalle!

- **Kuka on tekstisi lukija?**
 - Miksi hän lukee tekstin?
 - Mitä hän tietää aiheesta?
 - Mitä tietoa hän tarvitsee?
-
- Käsittele aihetta lukijan näkökulmasta.
 - Käytä *sinä*-muotoa, jos se sopii tekstin tyyliin.

Mieti lukijaa aiheen valinnassa

- Tietoa ja palveluita täytyy tarjota selkokielellä, jotta kaikilla on mahdollisuus päästä niihin käsiksi. Käytä selkokieltä, kun
 - teksti on tarkoitettu kaikille kansalaisille
 - tekstin lukijoiden joukossa on selkokieltä tarvitsevia ihmisiä
 - teksti on tarjolla vain sähköisessä muodossa.
- Mieti, mitkä aiheet ovat erityisen tärkeitä tai oleellisia lukijoille.

Kuka on tekstin lukija?

Miten lukija on huomioitu?

Olisiko tekstin syytä olla selkokielen?

MAAHANMUUTTAJIEN VALMISTAVA OPETUS

Palvelun toteuttaa Rovaniemen kaupunki

Palvelun kieli Suomi

Rovaniemen kaupungissa perusopetukseen valmistavaa opetusta järjestetään ryhmämuotoisesti tai inklusiivisena valmistavana opetuksena esi- ja perusopetusryhmän yhteydessä riippuen lapsen ja nuoren aikaisemmasta kouluhistoriasta sekä valmiuksista seurata opetusta. Inklusiivista valmistavaa opetusta järjestetään jo suomen alkeita hieman osaaville lapsille ja oppilaille lähiesiopetusryhmässä ja -koulussa. Inklusiiviseen valmistavaan voidaan ottaa myös lapsia ja oppilaita, jotka eivät osaa lainkaan suomen kieltä.

(rovaniemi.fi)

Mikä on tekstisi tarkoitus?

- Mitä haluat lukijan oppivan, muistavan tai omaksuvan tekstistäsi?
- Mikä tieto lukijalle pitäisi välittyä? Pitäisikö lukijan pystyä esimerkiksi hakemaan jotain tukea tekstin perusteella? Oppia jotain? Saada tietoa?
- Pidä tekstisi tarkoitus kirkkaana mielessä kirjoitusprosessin ajan.

Mikä on tekstin tarkoitus?

Onnistuuko teksti tarkoituksessaan?

Nokian kaupungin tiedote

Nokian vesijohtoverkkoon on päässyt jäteveden puhdistamon teknistä vettä, joka on puhdistettua jätevettä keskiviikon ja torstain aikana.

Ongelmallisin alue on rajoittunut Pohjois-Koskenmäen ja Haaviston alueille.

Sairastapauksissa on syytä ottaa yhteyttä terveyskeskuksen ensiapuun p. xxxx. Verkoston klooritasoa on nostettu verkoston desinfiointiseksi ja verkostoa huuhdellaan.

Juomavesi on keitettävä toistaiseksi ja ihoallergikkojen on syytä välttää vedellä pesua. Kehoitusta ei koske Siuroa, Linnavuorta ja Kuljua.

Ma x.x.xxxx tietoja päivitetään laboratoriotutkimusten valmistuttua.

Miten aloittaisit
tekstin? Kirjoita
alkua!

**Nokian kaupungin tiedote veden
keittämisestä**

Alueesi vesi on tällä hetkellä likaista.
Sinun täytyy keittää vesi,
ennen kuin voit juoda sitä
tai pestä sillä.

Motivoi lukijaa!

- Hyvä tekstin aloitus motivoi lukemaan
- Tekstin voi aloittaa esimerkiksi seuraavilla tavoilla:
 - orientoi lukijaa tekstiin
 - mene suoraan asiaan
 - herätä lukijan mielenkiinto
- Kokeile tekstiä tukevia tietolaatikoita, yhteenvetoja, haastatteluita, kuvia

Selko-opas
yrittäjyyteen

Liiketoimintasuunnitelma

Tarvitset sitä myös silloin, jos haet sijoittajia tai liikekumppaneita, vuokraat liiketilan ja etsit tavarantoimittajia. Voit tehdä liiketoimintasuunnitelman verkossa.

Hyviä työkaluja löytyy osoitteista:
oma.yrityssuomi.fi
www.onnistuyrittajana.fi.

Yritysneuvoja vastaa

Miten alkava yrittäjä voi selvittää toimialansa kilpailutilanteen?

"Alkavan yrittäjän kannattaa tutkia, mitä muita yrityksiä toimii samalla alalla. Hyvä tapa on käyttää paikallista yritysrekisteriä tai hakea netistä saman alan yrityksiä omalta alueelta. Hyviä vinkkejä saa varmasti myös paikallisesta elinkeinokeskuksesta tai uusyrityskeskuksesta. Niillä on yleensä kattavasti tietoa yrityksistä, jotka toimivat alueella."

Sanna Kankaanpää, Pietarsaaren seudun uusyrityskeskus (Oy Pietarsaaren seudun Kehittämisyhtiö Concordia)

Mikä on liiketoimintasuunnitelma?

Liiketoimintasuunnitelma (LTS) on kirjallinen suunnitelma yrityksen toiminnasta. Liiketoimintasuunnitelmaan kirjoitat tarkasti, miten lähdet toteuttamaan liikeideasi. Siinä selvitetään yrityksen toiminta, päämäärät, tavoitteet, rahoitus ja kannattavuus.

Hyvässä liiketoimintasuunnitelmassa selvitetään

- tuotteen ominaisuudet
- asiakkaat
- kilpailutilanne
- yrittäjän koulutus ja osaaminen
- tuotteen markkinointi
- kannattavuus
- rahamäärä, joka tarvitaan aloittamiseen
- toiminnan riskit.

Liiketoimintasuunnitelma todistaa, että yrityksesi menestyy. Tarvitset suunnitelmaa, jos haet starttirahaa, yritystukia tai lainaa.

16

Ennen yrityksen perustamista

Tekstin sävy

- Selkokirjoittajan pitää tarkkailla, millainen sävy tekstiin syntyy. Sävy ei saisi olla esimerkiksi aliarvioiva, holhoava tai turhan velvoittava.
- Selkotekstissä tähdätään lukijan huomioivaan ja kohteliaaseen sävyyn.
- Varmista, että selkoteksti sopii sävyltään myös
 - lukijan ikätasoon
 - tekstilajiin.

Tekstin sävyyn vaikuttavia asioita

- puhuttelutapa
 - sinuttelu, teitittely ja epäsuora puhuttelu
- selittävät osiot
 - mitä sanoja tai asioita tekstissä selitetään, miten ja miten selitykset istuvat muuhun tekstiin
- kielen rakenteet
 - onko tekstissä paljon velvoittavuutta ilmaisevia rakenteita (*lomake on palautettava*)
- eri verbimodusten käyttö
 - imperatiivi ja konditionaali

Mikä ongelma sävyssä?

Mukaan retkelle otetaan vain kaikista oleellisimmat esineet eli tavarat. Ohjeistusta sallituista tavaroista saa viestin lopussa olevalta listalta. Älä missään nimessä ota mukaan tavaroita, joita ei mainita listalla.

Kohteliasta selkokieltä!

Suosi suoraa puhuttelua *sinä*-muodolla.

Ohjeista, kehoita ja kannusta imperatiivilla.

Yhdistä *sinä*-muoto *täytyä*-verbiin, kun tekeminen on pakollista.

Vähennä ohjailua ja velvoittavuutta aina, kun mahdollista.

Mieti, valitsisitko epäsuoran puhuttelun, kun puhut arkaluontoisista aiheista.

Tarkista, missä rooleissa esität lukijan.

Muokkaa selkokielelle!

Mukaan retkelle otetaan vain kaikista oleellisimmat esineet eli tavarat. Ohjeistusta sallituista tavaroista saa viestin lopussa olevalta listalta. Älä missään nimessä ota mukaan tavaroita, joita ei mainita listalla.

Miten huomioisit
lukijan paremmin?
Muokkaa
selkokielelle!

Ammatillinen koulutus

Ammatillinen koulutus on tarkoitettu sekä juuri perusopetuksen päättäneille nuorille ja muille vailla ammatillisesti suuntautunutta tutkintoa oleville että työelämässä jo oleville aikuisille. ([Minedu.fi](https://www.minedu.fi))

Yhteenveto

Lukija

Mieti, kuka on tekstisi lukija.
Mieti, mitä tietoa lukija tarvitsee aiheesta.

Tekstin tavoite

Mieti, mitä haluat lukijan omaksuvan, muistavan tai oppivan tekstistäsi.
Pidä tavoite mielessä koko kirjoittamisen ajan.

Sävy

Pyri selkotekstissä kohteliaaseen, lukijan huomioivaan sävyyn.

Kokonaisuus ja sisältö

Selkokielen määritelmä

Selkokieli on suomen kielen muoto, joka on mukautettu **sisällöltään**, sanastoaltaan ja rakenteeltaan yleiskieltä luettavammaksi ja ymmärrettävämmäksi.

Se on **suunnattu ihmisille**, joilla on **vaikeuksia lukea ja ymmärtää** yleiskieltä.

Luo tekstiin
kokonaisuuksia!

Tekstin jäsentely helpottaa lukemista

- Esitä tekstin viestinnällisen tavoitteen kannalta tärkein asia heti alussa.
- Etene tekstissä aikajärjestyksessä. Älä hypi asiasta toiseen.
- Tarjoa lukijalle tietoa sopivan kokoisina osina
 - yhteen lukuun yksi asiakokonaisuus
 - yhteen kappaleeseen yksi asia.
- Jos olet tekemässä mukautusta ja lähtötekstin rakenne ei ole selkolukijalle riittävän johdonmukainen, muuta sitä rohkeasti.

Mitä havaintoja tekstin jäsentelystä ?

Tietoa RAI-arvioinnista

Tällä sivulla kerrotaan RAI-arvioinnista asiakkaalle ja hänen läheisilleen.

Mitä RAI-arviointi on?

RAI-arvioinnissa hoitaja arvioi toimintakykyäsi. Hän myös pohtii, millaisia palveluja tarvitset.

Arvioinnissa käytetään tiettyjä kysymyksiä. Arviointi on kuitenkin ennen kaikkea keskustelua.

Voit kertoa hoitajalle elämästäsi. Pohditte yhdessä, mikä voisi auttaa parhaiten juuri sinua.

Miksi sinulle tehdään RAI-arviointi?

RAI-arvioinnissa saat kertoa, miten arkesi sujuu. Voit myös itse kertoa, millaista apua tarvitset.

([THL](#))

Joitakin havaintoja tekstin jäsentelystä

- Tekstin alussa kerrotaan, mitä teksti käsittelee. Aloituksessa puhutaan asiakkaasta, mutta myöhemmin teksti kohdistetaan lukijalle sinä-muodolla.
- Seuraavaksi määritellään tekstin keskeinen käsite *RAI-arviointi*. Sitten kerrotaan, mitä arvioinnissa tehdään ja miksi.
- Tekstiä on rytmitetty lausemuotoisilla, kysyvillä otsikoilla.
- Kappaleet ovat lyhyitä.
- Asia on pilkottu myös lause- ja virketasolla pieniin osiin. Virkkeessä on vain päälause tai päälause ja yksi sivulause.

Miten jäsentelisit tekstiä?

Tässä esitteessä kerrotaan Kelan maksamista eläkkeistä ja muista eläkkeensaajan tuista. Esite kertoo vuoden 2020 tilanteesta. Mukana ei ole kaikkia yksityiskohtia. Voit saada eläkettä vanhuuden, työkyvyttömyyden tai työttömyyden perusteella. Eläkkeitä maksavat työeläkelaitokset ja Kela. Voit saada vanhuuseläkettä sekä työeläkkeenä että kansaneläkkeenä. Työeläkkeen maksaa työeläkelaitos. Kansaneläkkeen maksaa Kela. Kelan vanhuuseläkkeen ikäraja on 65 vuotta. Työeläkkeen ikäraja riippuu siitä, minä vuonna olet syntynyt.

Miten jäsentelisit tekstiä?

Erilaiset eläkkeet

Tässä esitteessä kerrotaan Kelan maksamista eläkkeistä ja muista eläkkeensaajan tuista.

Esite kertoo vuoden 2020 tilanteesta.

Mukana ei ole kaikkia yksityiskohtia.

Mitä eläkettä voit saada?

Voit saada eläkettä vanhuuden, työkyvyttömyyden tai työttömyyden perusteella. Eläkkeitä maksavat työeläkelaitokset ja Kela.

Voit saada vanhuuseläkettä sekä työeläkkeenä että kansaneläkkeenä. Työeläkkeen maksaa työeläkelaitos. Kansaneläkkeen maksaa Kela.

Kelan vanhuuseläkkeen ikäraja on 65 vuotta. Työeläkkeen ikäraja riippuu siitä, minä vuonna olet syntynyt. ([Kela](#))

Selkotekstin rivitys

- Painettu selkoteksti rivitetään kapeaan palstaan, noin 50–60 merkkiä rivillä.
- Teksti on vasemmalta tasattu ja oikealta liehu.
- Pääsääntö on, että uusi lause alkaa aina uudelta riviltä.
- Sisältö ohjaa rivitystä: kiinteästi toisiinsa liittyvät sanat pyritään saamaan samalle riville.
- Tavutusta vältetään.
- Verkkotekstissä ei käytetä rivitystä.

Keneltä saat apua?

Vaalivirkailijat neuvovat sinua äänestyspaikalla ennakkoäänestyksessä ja vaalipäivänä.

Äänestyspaikalla on myös vaaliavustaja. Voit pyytää hänet avuksi äänestyskoppiin, jos et itse pysty täyttämään äänestyslippua.

Vaaliavustajana voi toimia myös henkilö, jonka olet itse valinnut, esimerkiksi omainen tai läheinen. Vaaliavustaja ei saa kuitenkaan olla ehdokas tai ehdokkaan läheinen. Vaaliavustaja ei saa kertoa kenellekään, ketä äänestit.

Vaalisalaisuus

Jokainen päättää itse, haluaako äänestää ja ketä äänestää.

Vaalisalaisuus tarkoittaa sitä, että sinun ei tarvitse kertoa kenellekään, ketä äänestät.

Lähde: Eduskuntavaalit 2019 -esite selkokielellä

Rivitä teksti selkorivityksen mukaan

TYÖN ALUSSA ON YLEENSÄ KOEAIKA

Työntekijällä on yleensä koeaika, kun hän aloittaa uuden työn. Koeajasta täytyy sopia ja se täytyy merkitä työsopimukseen. Koeaikana työnantaja katsoo, sopiiko työntekijä uuteen työhön. Työntekijä voi koeaikana selvittää, vastaako työ hänen toiveitaan. Työntekijä tai työnantaja voi päättää työsopimuksen koeaikana. Päättäminen ei saa olla syrjivää tai epäasiallista.

Mallivastaus

TYÖN ALUSSA ON YLEENSÄ KOEAIKA

Työntekijällä on yleensä koeaika,
kun hän aloittaa uuden työn.

Koeajasta täytyy sopia ja
se täytyy merkitä työsopimukseen.

Koeaikana työnantaja katsoo,
sopiiko työntekijä uuteen työhön.

Työntekijä voi koeaikana selvittää,
vastaako työ hänen toiveitaan.

Työntekijä tai työnantaja voi päättää
työsopimuksen koeaikana.

Päätttäminen ei saa olla syrjivää tai epäasiallista.

([SAK, Työelämän pelisäännöt](#))

Näin tuet lukemista otsikoilla

Keksi otsikoita, jotka vastaavat tekstin sisältöä

Käytä lauseotsikoita, jos mahdollista

Jäsennä tekstiä väliotsikoilla

Erota pääotsikot, väliotsikot ja muu teksti toisistaan visuaalisesti

Verkkotekstissä tee otsikot otsikkotyökalulla, älä lihavo

Välitehtävän ohjeistus

Mukauta selkokielelle

Ammatillinen koulutus

Ammatillinen koulutus on tarkoitettu sekä juuri perusopetuksen päättäneille nuorille ja muille vailla ammatillisesti suuntautunutta tutkintoa oleville että työelämässä jo oleville aikuisille. Ammatillista koulutusta järjestetään ammatillisissa oppilaitoksissa. Ammatillisen koulutuksen järjestäjä päättää koulutuksen sisällöstä ja toteuttamisesta tutkintojen ja koulutuksen perusteiden mukaisesti.

Opetus- ja kulttuuriministeriö valmistelee ammatilliseen koulutukseen liittyvän lainsäädännön sekä ohjaa ja valvoo toimialaa. Koulutuksen järjestämistä varten opetus- ja kulttuuriministeriö antaa ammatillisten tutkintojen ja koulutuksen järjestämisluvan. Ammatillisesta koulutuksesta vastaa opetus- ja kulttuuriministeriössä lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen osasto.

([Minedu](#))

Kun mukautat tekstiä selkokielelle, mieti, mieti muun muassa seuraavia asioita

Onko teksti kirjoitettu lukijan näkökulmasta?

Onko tietoa tarpeeksi, puuttuuko jotain tärkeää, onko jotain turhaa?

Onko asioiden esittämisjärjestys looginen? Onko tärkein asia heti alussa?

Onko vaikeita sanoja? Onko ne selitetty?

Onko vaikeita rakenteita?

Ovatko lauseet ja virkkeet lyhyitä?

Ovatko kappaleet tarpeeksi lyhyitä? Onko väliotsikoita?

Ensi kerralla

- Tehtävää ei tarvitse palauttaa, mutta ota se mukaan seuraavalle kurssikerralle.
- Saat tehtävästä vertaispalautetta.
- Muokkaamme tekstejä ja keskustelemme niistä yhdessä.

Kiitos! 😊

Kysymyksiä,
kommentteja?

ella.airaksinen@kvl.fi